

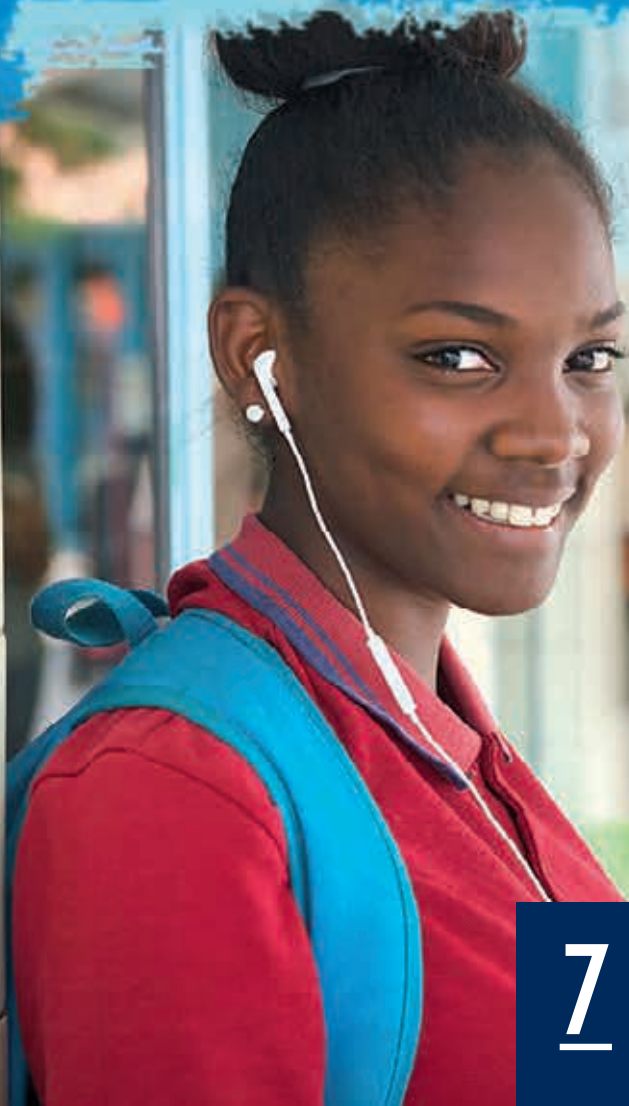

Rijksdienst Caribisch Nederland
OCW

NEDERLANDS

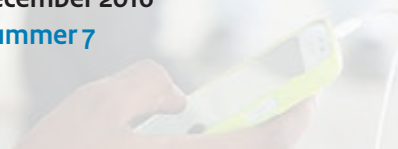
WHAT'S NEW ...

IN CARIBISCH NEDERLANDS ONDERWIJS

7

December 2016
Nummer 7

INHOUDSOPGAVE

2	Colofon	10	Wat de regio te bieden heeft. Studeren in Bonaire	18	Even voorstellen Frank van Efferink
3	Voorwoord Nolly Oleana	12	Sabaanse en Turkse leerlingen in uitwisselingsprogramma	19	Een dag met ... Diane Wilson
4	Interview Gérard Maas, ex-directeur OCW Project-eenheid Caribisch Nederland.	14	Interview Hellen Hassel	20	Arbeidvoorwaarden-overeenkomst onderwijspersoneel 2016-2017
6	Nieuw Vakcolleges bij scholengemeenschap Bonaire	16	Het jaar 2016		
8	Nieuwe waarderingskaders Inspectie Wat verandert er voor scholen?	17	Column Martin van den Oetelaar		

COLOFON

Dit magazine is een uitgave van RCN/OCW en heeft tot doel om:

- achtergrondinformatie over onderwijsontwikkelingen beschikbaar te maken voor onderwijsprofessionals in Caribisch Nederland en
- de uitwisseling van kennis en ervaring tussen de eilanden te stimuleren.

Redactie: Elaine Marchena (eind)redactie), Gijs van den Heuvel en Janita Monna

Column: Martin van den Oetelaar

Fotografie: Adam Watkins, Staysly Goilo, Malachi Magee, Marika Ringnald, Herman van der Plas.

Ontwerp en lay-out: I-Design, Ivonne Zegveld

Drukwerk: Print 2000, Sint Maarten

Wilt u reageren op de inhoud van dit blad of heeft u suggesties of bijdragen voor een volgende editie?

Neem contact op met Elaine Marchena: elaine.marchena@rijksdienstcn.com

Deadline voor de volgende editie: 31 maart 2017

Nolly Oleana
Afdelingshoofd RCN/OCW

VOORWOORD

Aan het eind van het jaar 2016 kunnen we gerust stellen dat we in het Caribisch Nederlandse onderwijsveld weer een veelbewogen jaar achter de rug hebben. In het overzicht van hoogtepunten, verderop in dit blad, behandelen we de projecten en gebeurtenissen die er uit sprongen.

Maar zonder twijfel het belangrijkste traject was wel de totstandkoming van de Tweede Onderwijsagenda voor Caribisch Nederland. Het was een intensief proces, waar iedereen aan meegewerkt heeft. Het begon al in het voorjaar met de evaluatie van de eerste onderwijsagenda door beleidsadviesbureau Ecorys. Hun bevindingen werden per eiland tijdens twee sessies met alle onderwijsstakeholders doorgenomen. Aansluitend begon het proces om tot de tekst van de nieuwe onderwijsagenda te komen. Tijdens de vier zogeheten "eilandelijke sessies" op ieder van de eilanden is uitvoerig gesproken over de inhoud en invulling van de tweede onderwijsagenda. Alle onderwijsstakeholders hebben op de een of andere manier een steentje bijgedragen. Deze benadering heeft gezorgd voor een product dat tot stand is gekomen met de medewerking van alle scholen en onderwijsinstellingen.

Het was een hele klus, waar we met zijn allen flink de schouders onder hebben gezet. Maar het resultaat is een blauwdruk waar iedereen zich in kan vinden voor de onderwijsverbeteringen tussen de periode 2017 en 2020. Tijdens de derde onderwijsconferentie, die eind

november op Sint Eustatius werd gehouden, hebben vertegenwoordigers van alle onderwijsstakeholders de agenda ondertekend, samen met minister Jet Bussemaker van OCW (red.: Onderwijs, Cultuur en Wetenschap). Daarmee hebben we ons er allemaal aan gecommitteerd om de komende vier jaar het onderwijs in Caribisch Nederland weer een stap verder te brengen, richting het einddoel: onderwijs van dezelfde kwaliteit als in Europees Nederland.

Daarmee zijn we in een nieuwe fase beland. In de eerste onderwijsagenda lag de focus vooral op het behalen van de basiskwaliteit. In de tweede onderwijsagenda gaat het om het bestendigen van de bereikte kwaliteit en verbetering van de leeropbrengsten. De scholen maar ook de overige onderwijsinstellingen zijn nu beter toegerust om hun taken goed op te pakken en er is bij alle partijen duidelijkheid over de eigen rol en taken. OCW blijft steun bieden maar doet een stap terug. Zo geeft OCW de onderwijsinstellingen de ruimte om hun verantwoordelijkheden volledig op te pakken en de volgende slag te maken in de kwaliteitsverbetering in Caribisch Nederland.

Het jaar 2017 ligt nu voor ons: het jaar waarin we met hernieuwde energie en frisse moed gaan werken aan de realisatie van de tweede onderwijsagenda. Samen werken we aan een betere toekomst voor de schoolgaande jeugd in Caribisch Nederland.

*Mede namens de collega's
van RCN/OCW wens ik ieder van u*
**Hele fijne kerstdagen &
een gelukkig nieuwjaar.**

“WE HEBBEN SAMEN STEVIGE STAPPEN VOORWAARTS GEZET ...”

Op 1 juli was de laatste werkdag van directeur Gérard Maas van de OCW Projecteenheid Caribisch Nederland. Deze projecteenheid werd in 2008 opgericht, tijdens de voorbereidingen voor de staatkundige transitie van oktober 2010, waarbij de eilanden Bonaire, Saba en Sint Eustatius de status van bijzondere gemeenten van Nederland kregen. De Projecteenheid is opgezet met het doel sturing te geven aan de realisatie van noodzakelijke verbeteringen in het onderwijs op deze drie eilanden. Dit vanuit het gegeven dat het onderwijs in Caribisch Nederland op een vergelijkbaar niveau als Europees Nederland dient te zijn. Tijdens zijn afscheidsinterview met de “What’s New...” spreekt Gérard zich uit over zijn ervaringen in de afgelopen acht jaar, waarin hij intensief betrokken was bij de onderwijsontwikkelingen in Caribisch Nederland.

Hoe is het idee ontstaan om voor de sturing van de onderwijsverbeteringen in Caribisch Nederland met een Onderwijsagenda te gaan werken?

De “beleidsagenda” is in Den Haag een bekend begrip en dat leek het juiste instrument om te komen tot een goede rolverdeling in het verbetertraject dat voor het onderwijs op Bonaire, Saba en Sint Eustatius moest worden doorlopen. Alle betrokkenen waren er voor, met de kanttekening dat het niet te sterk een “Haags” document moest worden. Er was ook politieke steun voor. Ik kan me nog goed herinneren dat iedereen enthousiast was en er mee aan het werk wilde. De Onderwijsconferentie 2011 was een mooie aftrap van de Onderwijsagenda 2011-2016.”

Hoe heb je de samenwerking met RCN/OCW ervaren?

“Ik had vooraf niet verwacht dat het contact dat via het afdelingshoofd RCN/OCW verliep, zo direct en intensief zou zijn. Dat gold voor alle drie de afdelingshoofden tot nu toe (red.: Fleur Lagcher, Hans Kuilder en momenteel Nolly Oleana). In Caribisch Nederland gebeurt altijd wel wat! Het is nog nooit voorgekomen dat het overleg niet doorging bij gebrek aan onderwerpen, er was telkens wel weer een lijstje. Ofschoon we elkaar niet direct in de ogen konden kijken, heb ik deze overleggen ervaren als heel direct en collegiaal.

En dat was wel een voorwaarde voor succes want in dit samenwerkingsverband tussen de Projecteenheid in Den Haag en RCN/OCW moesten twee verschillende werelden met elkaar in contact worden gebracht: de ambtelijke, Europees-Nederlandse wereld en die van Caribisch Nederland, waar alles na de staatkundige transitie weer volop in beweging was gekomen.

Foto: Chiara Wooning

Hebben de afgelopen acht jaren gebracht waar je op hoopte voor het onderwijs in Caribisch Nederland?

“De verwachtingen zijn zeker uitgekomen. Er is hard en goed gewerkt en er is veel bereikt. Ik neem mijn petje af voor wat er in het onderwijsveld van Caribisch Nederland is bereikt en voor de enorme inzet van alle betrokkenen. Dat is echt een compliment waard! Er is nergens echt mis geschoten, we hebben met de Onderwijsagenda 2011-2016 de juiste onderwerpen opgepakt. Het Primair Onderwijs heeft als totaliteit de basiskwaliteit behaald, iets waar de school- en bestuurscoaches ook aan hebben bijgedragen. Ik zie dat ook de EOZ's zich goed aan het ontwikkelen zijn. Twee EOZ's hebben al basiskwaliteit, maar op Bonaire zijn nog wel wat stappen nodig. Ook geldt voor twee van de in totaal drie SKJ-instituten dat zij reeds basiskwaliteit hebben. Het proces blijkt voor het Voortgezet Onderwijs bewerklijker te zijn.

De coaching is - door verschillende oorzaken - in het Voortgezet Onderwijs eigenlijk ook nooit echt uit de verf gekomen, volgens Gérard. Als eerste heeft de Saba Comprehensive School de mijlpaal basiskwaliteit al voor het vo-deel behaald, en recent ook voor het mbo. De twee andere scholen zijn

“IK NEEM MIJN PETJE AF VOOR WAT ER IN HET ONDERWIJSVELD VAN CARIBISCH NEDERLAND IS BEREIKT EN VOOR DE ENORME INZET VAN ALLE BETROKKENEN”

momenteel druk bezig om de basiskwaliteit te bereiken voor vo en mbo. Er waren ook verrassingen, zoals de taaltransitie op Sint Eustatius. Die was niet voorzien in de Onderwijsagenda.

Wat zeker ook heeft bijgedragen aan het succes in de afgelopen jaren, is het feit dat het team van RCN/OCW bestaat uit mensen die de regio goed kennen en met kracht kunnen inbrengen wat nodig is om een zo goed mogelijk resultaat te behalen.”

Wat was een absoluut hoogte- en dieptepunt in de afgelopen jaren?

“Een absoluut hoogtepunt was het moment waarop alle PO-scholen de basiskwaliteit hadden bereikt. We hebben toen ook hier in Den Haag gebak aan laten rukken! Een dieptepunt vormde toch wel de periode met de strubbelingen bij de SGB, met onder meer de problematiek rond de mbo-examens. Wat mij bovenal aan het hart ging, was het effect dat dit op de leerlingen moet hebben gehad.

Wat is je het meest bijgebleven uit je bezoeken aan de eilanden?

“Wat mij nog het meest is bijgebleven, is de warmte waarmee ik op de eilanden altijd werd ontvangen en de openheid waarmee ik tegemoet werd getreden. Iedereen gaat echt voor het onderwijs. De huisvestingssituatie is iets waar ik in 2008 minder positief door getroffen was: de situatie was bij enkele scholen rampzalig te noemen. Dingen die mij altijd bij zullen blijven, zijn onder meer de boodschap die ik op Bonaire meekreeg over waarom het Papiaments zo belangrijk is voor het Bonaireaanse kind. Saba heb ik ervaren als een heel bijzonder eiland dat zich onderscheidt door prachtige natuur en Statia zal mij bijblijven door de bijzondere manier waarop ik werd ontvangen door onder meer de SDA school: de kinderen keurig in de rij, gedisciplineerd maar toch heel vrolijk.”

Hoe kijk je vooruit naar de komende periode?

“Ik zal met belangstelling de ontwikkelingen in het onderwijs op de eilanden blijven volgen: het blijft trekken! Ik ben blij dat de Projecteenheid gehandhaafd kon worden, waardoor de kennis en ervaring over het onderwijs in Caribisch Nederland binnen het ministerie gehandhaafd kan worden. Kijkend naar de bemensing, zowel in het onderwijsveld op de eilanden als in Den Haag en bij RCN/OCW, kan ik gerust stellen dat ik alle vertrouwen heb in de verdere ontwikkeling van het onderwijs in Caribisch Nederland.”

Wat zou je aan de onderwijsstakeholders als boodschap willen meegeven?

“Mijn pensionering valt bijna samen met het moment dat het traject van de Onderwijsagenda 2011-2016 afloopt en vormt voor mij een natuurlijk moment om het stokje over te dragen aan mijn opvolger Sander Piek. Hij zal leiding geven aan de Projecteenheid in de volgende fase. De fase van de Onderwijsagenda 2017-2020, waarin de basiskwaliteit bestendigd moet worden en de verbetering van de leeropbrengsten voorop zal staan. Ik wil alle partijen in het Caribisch Nederlandse onderwijs bedanken voor de goede en prettige samenwerking in de afgelopen jaren en mijn bewondering en waardering uitspreken voor de inzet en de bereikte resultaten: samen hebben we onze schouders er onder gezet en we hebben samen stevige stappen voorwaarts gezet. Ik heb mijn werk voor het onderwijs in Caribisch Nederland in de afgelopen jaren ervaren als een mooie opdracht en een heel dankbaar project. Ik ben trots en dankbaar dat ik een rol heb kunnen spelen in dit fascinerende traject, dat gaat over de toekomst van de kinderen op de eilanden. Zolang dat voorop blijft staan, komt het wel goed met het onderwijs in Caribisch Nederland.” ■

NIEUW

VAK COLLEGES BIJ SCHOLEN- GEMEENSCHAP BONAIRE

Meer praktijkgericht onderwijs in het vmbo en aangepast aan de lokale behoeftes. Dat is het uitgangspunt van het Vak college, een nieuwe vorm van onderwijs waarmee de Scholengemeenschap Bonaire (SGB) dit schooljaar is begonnen. De eerste ervaringen zijn positief.

Vmbo leidt leerlingen sinds jaar en dag op voor bepaalde beroepen (ambachten). Als je bakker wilt worden, iets in de zorg wilt doen of als techniek je 'ding' is, het begint met de basisberoepsgerichte of kaderberoepsgerichte vmbo-opleiding. Vaak stromen de leerlingen na dat examen door in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), maar het vmbo is de basis.

"Dit type onderwijs is in principe al praktijkgericht, maar dat kan nog veel beter", dachten ze bij SGB. Terwijl in de politiek al langere tijd wordt geworsteld met de invulling van het onderwijs, om nog niet te spreken met het imago van het vmbo, is het idee van het Vak college een schot in de roos, zo lijkt het. Inmiddels doen er verspreid over Nederland een veertigtal scholen mee. Nu dus ook de SGB in Caribisch Nederland.

**"DE KINDEREN OP BONAIRE VERDIENEN
CONTEXT GERICHT ONDERWIJS,
AANGEPAST AAN HUN BELEVINGSWERELD"**

Veel vrijheid

Teamleider Lennert Duindam licht toe: "Vak college is zeg maar een merk, waarbinnen iedere school veel vrijheid in heeft. We hebben het helemaal naar onze eigen situatie aangepast. We hebben gezegd: de kinderen op Bonaire verdienen context gericht onderwijs, aangepast aan hun belevingswereld."

Het aantal uren praktijklessen op de 'oude' vmbo Basisberoepsgericht en Kaderberoepsgericht is relatief beperkt vergeleken met de uren die aan theorievakken worden besteed. "De kinderen hadden 38 uur les met 4 uur Nederlands, 4 uur Papiamentu, 4 uur wiskunde en 2 uur gym. Ze gingen van lokaal naar lokaal, verspreid over een groot terrein." Met om de 45 minuten niet alleen een ander lokaal, maar ook een andere leraar.

Om tot een eigen Bonaireaans onderwijsprogramma te komen heeft SGB onderzoek gedaan naar de behoeften van de leerlingen. Een van de uitkomsten was dat praktisch bezig zijn voor de vmbo-leerlingen veel beter aansluit bij wat het kind wil, zegt Duindam. "Zoals vroeger in de praktijkschool. Dus hebben we gezegd: we moeten meer praktisch en contextgericht bezig zijn. Toen kwam het Vak college naar boven."

Er is door SGB gekozen voor een lestabel met 14 uur praktijkgericht bezig zijn: "Ze hebben geen NST (Red.: natuur- en scheikunde en techniek) meer, geen Nederlands Plus, geen beeldende vorming, geen Mens & Maatschappij meer." Dat lijkt tenminste zo, want de vakken komen nu samen in die 14 uur. "We hebben gekeken: wat zijn nu de overeenkomsten, hoe kunnen we zorgen dat het aansluit." Het Vak college heeft al lesbrieven gemaakt die aansluiten bij de Nederlandse criteria voor de kerndoelen. "We kunnen zo precies monitoren wat ze van welk vak krijgen, zodat ze dezelfde lesstof krijgen als wanneer ze op de reguliere manier les zouden krijgen."

Het grote voordeel van het Vak college voor de brugklasleerling is volgens Duindam dat de overgang van basis-school naar vervolgonderwijs minder groot is. "Ze zitten 14 uur per week in een lokaal met een vaste docent. Ze hebben

De klas gaat regelmatig naar buiten voor de opdrachten die ze krijgen.

hun eigen mappen en er is veel meer sociale controle en we zijn gegaan naar één schoolplein waaraan alle lokalen liggen." In de oude situatie kon het gebeuren dat de mentor de eigen klas maar twee uur per week zag, nu is dat voor alle klassen 14 uur.

Muismat

In de praktijk blijkt het Vak college op Bonaire precies wat nodig was. Het nieuwe systeem geeft veel meer rust, blijkt ook bij een bezoek aan klas B1B van leerkracht Lucretia Leming. De leerlingen zijn bezig is met het ontwerpen van een muismat, die daarna ook in de verkoop moet. "Daar zit een heleboel in. De leerlingen moeten niet alleen nadenken over het ontwerp, maar ook welke materialen ze nodig hebben, wat de verkoopprijs moet worden en hoe ze de muismat het beste kunnen verkopen." Voor dat laatste moet een slogan bedacht worden. De klas is op bezoek gegaan bij een winkel om uit te zoeken wat ze nodig hebben en wat dat allemaal kost om in te kopen.

De klassen van Vakcollege zitten bij de SGB in een vleugel van 20 lokalen bij elkaar.

Op het moment van het bezoek, de laatste dag voor de 'regattavakantie' in oktober, is de muismat bijna af. Ze weten precies wat ze nodig hebben en ook wat ze van dit project geleerd hebben. De berekende prijzen liggen dicht bij elkaar blijkt bij een rondgang, vanaf zo'n 20 dollar. Sommige zijn simpel en zakelijk, andere hebben fraaie illustraties.

Leming is enthousiast over het nieuwe systeem. Een simpele constatering bewijst dat ook de leerlingen het beter naar hun zin hebben: "In andere klassen vragen er altijd wel een paar of ze naar het toilet mogen, hier wil niemand gaan." In het Vak college zitten de leerlingen dus voor bijna de helft van de lestijd bij elkaar om een praktijkgericht programma te volgen. Vaak gebeurt dat door opdrachten uit te voeren, waarin verschillende 'oude' vakken zijn gecombineerd. Aan het einde van het eerste jaar moeten de leerlingen de eerste keuze maken: gaan ze verder in de vak route Techniek of Mens & Dienstverlening.

“VANAF VOLGEND JAAR SLUIT DE BOVENBOUW BETER AAN BIJ DE ONDERBOUW. ZO ONTSTAAT VOOR DE LEERLING EEN ZICHTBARE, HELDERE ROUTE VAN DE EERSTE KLAS NAAR DE VIERDE KLAS”

Doorlopende leerlijn

Techniek is gericht op dingen maken en/of ontwerpen. Mens & Dienstverlening houdt onder meer de zorg in, maar ook horeca en recreatie. "Er is sprake van een doorlopende leerlijn", aldus de teamleider. In het tweede jaar mag er nog geswitcht worden als de keuze niet uitpakt zoals verwacht. Aan het eind van het tweede jaar moet er gekozen worden voor een profiel. Dan is de keuze dus definitief, want de profielen zijn gebonden aan de gekozen hoofdrichting.

Het Vak college is nu begonnen met de brugklas en wordt jaar voor jaar opgebouwd. Maar de school heeft het hele programma voor de vier jaar al zo'n beetje uitgewerkt. "Volgend jaar wordt ook klas twee Vak college", zegt Duindam. "Het wordt per jaar geïmplementeerd. Volgend jaar moeten we ook beginnen met de invulling van de bovenbouw, waardoor het allemaal bij elkaar aansluit. Zo ontstaat voor de leerling een zichtbare, heldere route van de eerste klas naar de vierde klas."

Vak college in Nederland

In Nederland bestaan er inmiddels zo'n vijftig Vak colleges. Zij hebben zich georganiseerd in de Landelijke Vereniging van Vak colleges. De groep is in 2007 opgericht met 13 Vak colleges. Doel was het terugdringen van schooluitval en om te voldoen aan de vraag naar beter geschoolde werknemers in de techniek. Later is daar de zorg bijgekomen. SGB is ook lid van de vereniging.

Op de website van de vereniging staat: "De Vak route kenmerkt zich door leren en oriënteren in de praktijk vanaf leerjaar 1 en een nauwe samenwerking tussen vmbo, mbo en werkgevers. Hierdoor stimuleert de Vak route praktisch talent, stromen vmbo-leerlingen kansrijk door naar de arbeidsmarkt en worden werkgevers voorzien van goed opgeleide en gemotiveerde vakmensen." Naast het inhoudelijk ontwikkelen van de Vak route fungeert de vereniging ook als service-organisatie voor de aangesloten scholen. Naar eigen zeggen is het Vak college een bijdrage aan de modernisering van het (Nederlandse) beroepsonderwijs. ■

NIEUWE WAARDERINGS-
KADERS INSPECTIE:

WAT VERANDERT ER VOOR DE SCHOLEN?

Alle scholen voor primair onderwijs (PO) in Caribisch Nederland hebben inmiddels basiskwaliteit. In het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs wordt daar nog hard aan gewerkt. Als basiskwaliteit is bereikt of binnen bereik komt, is het gerechtvaardigd om ook naar meer en andere belangrijke kwaliteitsaspecten te kijken. Daarom vernieuwt de Inspectie van het Onderwijs haar toezicht en is er een nieuw waarderingskaders gemaakt. Wat houdt dat precies in en wat verandert er voor de scholen in Caribisch Nederland?

Kijk voor meer informatie
op de website van de
Inspectie van Onderwijs:

<http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/onderzoekskaders>

Wat verandert er in het toezicht?

In de vernieuwing van het toezicht wil de inspectie op een bredere manier naar onderwijskwaliteit en financiën gaan kijken dan nu het geval is. De inspectie wil in Caribisch Nederland niet alleen vast kunnen stellen of scholen basiskwaliteit hebben, maar ook of de scholen voor andere belangrijke elementen van goed onderwijs voldoen aan de kwaliteit.

De nieuwe waarderingskaders

De waarderingskaders die de inspectie voor het toezicht gebruikt, zijn opgebouwd uit standaarden die beschrijven wat wettelijke vereisten zijn en wat volgens wetenschappelijke inzichten van belang is voor onderwijskwaliteit. Daarbij is voor elke standaard aangegeven wanneer de kwaliteit onvoldoende is, namelijk als er niet wordt voldaan aan de wettelijke vereisten.

Hoe ziet een waarderingskader eruit?

Het waarderingskader is opgebouwd uit standaarden die beschrijven wat wettelijke vereisten zijn en wat volgens wetenschappelijke inzichten van belang is voor onderwijskwaliteit. In de waarderingskaders onderscheidt de Inspectie voor po en vo vijf kwaliteitsgebieden. Het waarderingskader voor Mbo kent een **6e kwaliteitsgebied Examinering en diplomering**:

1. Onderwijsproces
2. Examinering en diplomering (mbo)
3. Schoolklimaat
4. Onderwijsresultaten
5. Kwaliteitszorg en ambitie
6. Financieel beheer.

Met de waarderingskaders krijgt de Inspectie zicht op de **drie elementaire vragen** over de betekenis van het onderwijs voor leerlingen en studenten:

- Leren ze genoeg? (Onderwijsresultaten),
- krijgen ze goed les? (Onderwijsproces) en
- zijn ze veilig? (Schoolklimaat).

De standaarden in deze drie gebieden geven gezamenlijk de kern van het onderwijs weer zoals de leerling dat ontvangt. De gebieden Kwaliteitszorg en ambitie en Financieel beheer zijn voorwaardelijk voor (het voortbestaan van) de kwaliteit. De inspectie definieert onderwijskwaliteit dan ook als het geheel van de prestaties van de school op deze gebieden.

Voor welke scholen geldt dit nieuwe kader?

Vanaf 1 augustus 2017 tot 31 december 2018:

- Het kader geldt voor scholen die de basiskwaliteit (conform de onderwijsagenda) hebben op 1 augustus 2017 of daarna voor de eerste keer de basiskwaliteit bereiken. De inspectie bezoekt deze scholen in principe eenmaal per twee jaar voor een kwaliteitsonderzoek.

In het tussenliggende jaar wordt met elk bestuur een bestuursgesprek gevoerd. Wanneer tijdens het meest recente onderzoek tekortkomingen op één of meerdere standaarden zijn geconstateerd, verantwoordt het bestuur tijdens dit gesprek welke verbeteringen zijn gerealiseerd. De inspectie kan daarbij een onderzoek uitvoeren om het oordeel van het bestuur te verifiëren.

- Voor scholen waar de basiskwaliteit nog niet bereikt is, blijven de kaders over het bereiken van de basiskwaliteit geldig tot uiterlijk 31 december 2018. We brengen geen wijzigingen aan in het toezicht op deze scholen. Bij deze scholen houdt de Inspectie intensief toezicht en zij worden in elk geval twee keer per jaar door de inspectie bezocht (een keer een voortgangsgesprek, een keer een kwaliteitsonderzoek).

Vanaf 1 januari 2019:

Na 1 januari 2019 worden alle scholen bezocht met het nieuwe kader en gaat de nieuwe werkwijze ook voor hen gelden.

Voor de Expertisecentra onderwijszorg (eoz) en de sociale kantrajecten jongeren (skj) blijft de werkwijze en het waarderingskader zoals afgesproken in de documenten over basiskwaliteit.

STUDEREN OP BONAIRE

DE COLLEGEZALEN ZITTEN EEN BEETJE VERSTOPT. MAAR MIDDEN IN HET CENTRUM VAN KRALENDIJK BIEDT DE UNIVERSITY OF CURAÇAO EEN UITEENLOPEND SCALA AAN OPLEIDINGEN AAN. SPECIAAL VOOR DIEGENEN DIE GRAAG VERDER WILLEN STUDEREN OP EIGEN EILAND.

“BLENDED OPLEIDINGEN WORDEN GEBODEN, DAT BETEKENT DAT STUDENTEN HUN COLLEGES KUNNEN VOLGEN IN EEN KLASLOKAAL MAAR OOK OPDRACHTEN MAKEN VIA EEN ONLINE LEEROMGEVING”

Desiree Manuel, waarnemend decaan van de Algemene Faculteit van de University of Curaçao, en Rosemarijn de Jong, coördinator onderwijsactiviteiten Bonaire, vertellen hoe het begon, in 2005. Klein, met één opleiding: een tweedegraads lerarenopleiding Papiaments. En hoe het zich langzaam uitbreidde, toen een jaar daarna, in 2006, de Loflo, de lerarenopleiding funderend onderwijs – vergelijkbaar met de Nederlandse Pabo –, startte. “Dat waren toen zo’n 16 tot 20 studenten”, vertelt Manuel. “Sindsdien hebben we eigenlijk continue opleidingen aangeboden. Destijds draaiden we eerst een ‘cohort’ af om pas daarna met een nieuw te starten. Tegenwoordig wachten we niet meer tot een lichter klaar is, maar kijken we wanneer de behoefte groot genoeg is om een nieuwe groep te beginnen. We hebben onder meer regelmatig overleg met schoolbesturen en schoolleiders, om te horen wat de behoefte zal zijn de komende jaren.”

Vaak ook mensen met een gezin

Er is pas weer een nieuwe groep studenten aan de Loflo begonnen. Wat voor mensen zoal geïnteresseerd zijn? Rosemarijn de Jong: “Dat is eigenlijk heel verschillend. Sommigen komen pas van de havo, anderen hebben via het vmbo, het mbo doorlopen, en willen nu een hbo-opleiding gaan doen. Weer anderen hebben al een baan, en willen verder studeren. Of willen iets anders. Dat zijn vaak ook mensen met een gezin, die niet zo makkelijk van het eiland afkunnen. Die laatste groep is eigenlijk de grootste.” De Loflo-opleiding wordt ‘blended’ aangeboden. Dat betekent dat studenten zowel colleges volgen in een klaslokaal, als opdrachten maken via een online leeromgeving. De colleges worden gegeven in de avond-

uren, zodat mensen de studie kunnen volgen naast hun werk.

Aan het ‘blended’ deel moeten de meesten in het begin even wennen, merkt De Jong: “Mensen vinden het makkelijker om in de collegebanken te zitten met hun schrijfblok,

om dan aan het eind een tentamen te maken en klaar. In een online leeromgeving moeten ze zelfstandiger werken, verslagen schrijven, samen projecten opzetten.”

Ze moeten daarvoor inloggen op ‘Blackboard’, zoals de omgeving heet. Daar staan documenten, er is een forum waar je terecht kunt met vragen, docenten kunnen langs deze weg opdracht geven om iets in te leveren, of om

“ALS IEMAND MIDDEN IN DE NACHT EEN COLLEGE WIL BEKIJKEN, PRIMA. ALS IEMAND DYSLECTISCH IS, EN HET TIEN KEER WIL BEKIJKEN, HARTSTIKKE GOED”

bijvoorbeeld een filmpje te uploaden van de stageplek. De Jong: “Voordeel is dat studenten zelf kunnen kiezen op welke momenten ze willen leren. Als iemand midden in de nacht een college wil bekijken, prima. Als iemand dyslectisch is, en het tien keer wil bekijken, hartstikke goed.”

Voor de start van de studie is intensief, met vier avonden college per week. “Maar dat loopt snel af, want vanaf tweede jaar zit er veel stage in. Voor mensen die al in het onderwijs werken, is dat een verlichting, want ze kunnen op eigen school stage lopen. Maar als je buiten het onderwijs werkt, dan is het zwaar.”

Master “Special Educational Needs”

Op Bonaire worden naast de Lofo, ook bachelor- en masteropleidingen aangeboden: wie zijn tweede- of eerstegraads bevoegdheid in een van de talen Nederlands, Engels, Papiaments of Spaans wil halen, kan ook bij de UoC terecht. Manuel: “Studenten op Bonaire volgen dan colleges samen met studenten op Curaçao. Via internet. Vooral voor Nederlands is veel belangstelling. De meeste mensen die zo’n lerarenopleiding volgen staan al voor de klas. We stimuleren ze om op zoveel mogelijk verschillende niveaus

stage te lopen. Want de aanpak op het vmbo is anders dan op het vwo. En het mbo vraagt nog weer een andere manier van lesgeven.”

Vanuit een vraag uit het onderwijs op Bonaire ontstond ook de master ‘Special Educational Needs’. Een studie voor mensen die al in het onderwijs werken en meer ‘tools’ willen om beter te kunnen omgaan met leerlingen die vanwege gedrags- of leerproblemen extra aandacht nodig hebben.

Alternatief voor schoolverlaters

En er zijn toekomstplannen. “De University of Curaçao heeft vijf faculteiten, waarvan er op dit moment maar één op Bonaire onderwijs verzorgt,” vertelt Manuel. “We zouden ook graag opleidingen aanbieden van de rechtenfaculteit, de technische en de sociaal economische faculteit, en van de faculteit gedrag -en maatschappijwetenschappen. We weten dat daarvoor belangstelling is op Bonaire. Helaas ontbreekt het op dit moment aan personeel. Maar we hopen over niet al te lange tijd te kunnen gaan uitbouwen. Want het is de bedoeling dat de UoC in de toekomst een echt alternatief is voor schoolverlaters, zodat ook zij op hun eigen eiland kunnen studeren.” ■

UNIVERSITY
OF CURAÇAO
DR. MOISES DA COSTA GOMEZ

De UoC biedt op Bonaire de volgende opleidingen en cursussen aan:

- Lerarenopleiding funderend onderwijs (LOFO), primair onderwijs
- Master in Education in Papiaments, Nederlands, Engels en Spaans
- Master of Special Educational Needs
- Bachelor in Education in Techniek
- Bachelor in Education in Papiaments, Nederlands, Engels en Spaans
- Cursus Pedagogisch Getuigschrift, voor mensen met een afgeronde hbo- of wo-opleiding, die in onderwijs willen gaan werken

Het collegegeld voor een bacheloropleiding bij de UoC is 2.835 dollar per jaar. Een masteropleiding kost 3.955 dollar. Studenten die een opleiding volgen, kunnen in aanmerking komen voor studiefinanciering. Voor wie al docent is, is er de lerarenbeurs. Dat betekent dat de kosten van de opleiding worden vergoed; ook kan een deel van de opleiding in werktijd worden gevolgd. De opleidingen van de UoC zijn geaccrediteerd door de Nederlands-Vlaamse accreditatie organisatie.

Kijk voor meer
informatie op
de website:

WWW.UOC.CW

SABAANSE EN TURKSE LEERLINGEN IN UITWISSELINGSPROGRAMMA

De Turkse groep op Saba bij elkaar voor een "reflection session" aan het eind van de dag.

Sabaanse en Turkse studenten hebben afgelopen voorjaar dankzij een **uniek uitwisselingsprogramma met elkaar in contact kunnen komen en kennis kunnen opdoen over elkaar's land en cultuur**. De Turkse studenten bezochten Saba in april en in mei was het de beurt aan Saba om Turkije te bezoeken. Reizen zoals deze worden jaarlijks door de Saba Reach Foundation georganiseerd om hun kansarme leerlingen de gelegenheid te bieden om een ander (ei)land te bezoeken, een nieuwe cultuur te leren kennen, en hun sociale vaardigheden in een nieuwe omgeving in de praktijk te brengen.

Sinds 2013, het jaar waarin de Saba Reach Foundation dit programma lanceerde, zijn Sabaanse leerlingen naar St. Maarten, Curaçao en de Dominicaanse Republiek gereisd. Dit jaar was de uitwisseling voor het eerst vanuit Erasmus+ georganiseerd, waardoor meerdere studenten konden deelnemen en helemaal naar Turkije konden reizen. Het algemene doel van zulk Erasmus+ jeugd uitwisselingen is om de mobiliteit in heel Europa voor kwetsbare of kansarme jongeren te vergroten door middel van een leerervaring met jongeren uit een andere cultuur. "Turkije was best een spectaculaire bestemming", bevestigt directeur La-Toya Charles van de Saba Reach Foundation. "We hebben dit uitwisseling vooral te danken aan de contacten van studentepsycholoog/gedragscoach Jessie Voermans van EC2. Jessie licht

toe: "in Nederland ben ik betrokken geweest bij uitwisselingsprogramma's van wat nu het Erasmus+ programma heet. Scholen en andere instituten kunnen bij dit fonds subsidie aanvragen voor uitwisselingsprogramma's en voor internationaal vrijwilligerswerk." La-Toya vult aan: "Dankzij de inzet van Jessie, die voor ons de aanvraag en eindrapportage heeft verzorgd, hebben wij daadwerkelijk de subsidie van Erasmus+ kunnen krijgen om dit programma te kunnen realiseren."

Vanuit positieve ervaringen met de Turkse Mustafa Kadiköy Anatolia High School kwam Jessie met het voorstel om de Turkse en Sabaanse school voor een uitwisseling met elkaar in contact te brengen. La-Toya voegt er aan toe: "En Turkije sluit natuurlijk heel goed aan bij de wens om eens een land te bezoeken met een substantieel verschillende cultuur." Er waren zowel voor Saba als voor Turkije twaalf deelnemende leerlingen en drie groepsleiders. De groep van Saba bestond uit zes deelnemers vanuit de Saba Comprehensive School (SCS), drie deelnemers aan het SKJ programma en drie jongeren die het SKJ programma recent hadden afgerond. Vanuit Saba deden (afgestudeerde) deelnemers mee van het SKJ programma. Voorwaarde voor deelname was hetzij een afgeronde SKJ opleiding of een aanwezigheidsscore van minstens 75%. Daarnaast ging het om jongeren die in aanmerking kwamen om hun sociale vaardigheden verder te trainen. De Sabaanse jongeren werden begeleid door SKJ docent Vincent Stroom, PrO docente Madelyn Johnson en La-Toya Charles. De Turkse groep stond onder

HETERASMUS+ PROGRAMMA

IDEE VOOR SCHOLEN IN CARIBISCH NEDERLAND

leiding van de docente Engels Mutlu Boz met twaalf van haar Engelse leerlingen. Voor de Turkse deelnemers ging het in deze uitwisseling voornamelijk om verbetering van hun vaardigheden om in het Engels te communiceren. Het hoofdthema voor de uitwisseling was "Nature & Water".

Nature & Water

Op Saba ging het tijdens de eerste dag vooral om de "bonding" activiteiten (red.: teambuilding activiteiten) en onderlinge kennismaking. De uitwisseling op Saba omvatte verder veel informele leerzame outdoor activiteiten in de natuur. De groep ging bijvoorbeeld snorkelen onder leiding van de Saba Conservation Foundation, waarbij ze uitleg kregen over de onderwaterwereld. Er waren ook diverse activiteiten waarbij de studenten in groepen werden ingedeeld om samen met een onderwerp aan de slag te gaan, zoals het behoud van koraalriffen, de lokale vegetatie of schildpadden. Op het programma stonden verder onder meer een presentatie van de "Recycle for Saba" campagne, gevolgd door een clean-up activiteit in Cove Bay en een korte, historische cursus bij de Saba Archaeological Foundation. De groep deed op 27 april mee aan de Koninkrijksspelen op het eiland, georganiseerd door de Centrum voor Jeugd en Gezin en organiseerde activiteiten voor kinderen met de stichting Child Focus. Één van de hoogtepunten was een door SCS georganiseerde fair. De Turkse studenten stonden hier met een informatieve stand, om informatie te geven over Turkije en deelden een lekker Turkse gerecht uit. Aan het einde van elke dag waren er zogenaamde "reflection sessions", waarin de leerlingen met elkaar doornamen wat ze die dag hadden geleerd. De specifieke leerdoelen bij beide uitwisselingen waren: culturele sensitiviteit, conversatie in je eigen taal, conversatie met sprekers van een andere taal, sociaal bewustzijn, digitale vaardigheden en leren leren. Deze leerdoelen zijn in lijn met de Youth Pass, een Europees certificaat voor de erkenning van niet-formeel en informeel leren in het jeugdwerk.

Normaal gekleed

De reis naar Turkije was een spannende en leerzame ervaring voor de deelnemende Sabaanse leerlingen. De groep verbleef in een jeugdherberg. Zij maakten excursies naar onder meer een tapijtfabriek, een museum en een stoffenfabriek en het vierde grootste meer in Turkije. En zij genoten van de Turkse keuken. Iedere dag lag de nadruk op één van bovenstaande leerdoelen en ook in Turkije werd er dagelijks even stilgestaan bij wat de leerlingen geleerd hadden. Aan het eind van het project hebben de leerlingen hun verslagen ingeleverd en Youth Pass certificaten ontvangen. Hoe kijken de leerlingen erop terug? Ludwig Charles (vijfde jaar, vocational) vertelt dat dit zijn eerste reis naar Europa was: "Ik heb me nooit gerealiseerd dat je zo lang onderweg kan zijn. Alleen de busrit naar het plaatsje Antalya, waar wij verbleven, duurde al vier uur." De leerlingen vonden het ook

Het Erasmus+ biedt mogelijkheden om in het buitenland te studeren, te werken of les te geven. Met een budget van €14.7 miljard worden vanuit dit programma binnen Europa onder meer buitenlandse stages gesubsidieerd maar ook uitwisselingsprogramma's. Erasmus+ biedt mogelijkheden voor iedereen, ongeacht de leeftijd, die zich verder wil ontwikkelen en kennis en ervaring wil uitwisselen bij instellingen en organisaties in diverse landen. **Erasmus+ subsidieert projecten in de Europese landen maar als bijzondere gemeenten van Nederland kunnen ook de eilanden van Caribisch Nederland subsidieaanvragen indienen.**

Kijk voor meer informatie en het aanvraagproces over dit Fonds op de website:

ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/

leuk om leeftijdsgenoten uit een heel ander land te ontmoeten; de Sabaanse en Turkse leerlingen zijn na afloop van het programma onder meer via facebook contact met elkaar gebleven. Ludwig: "ze waren eigenlijk normaal gekleed, net als wij". Leonardo Hassell (vijfde jaar vocational) vond het vooral leuk om de studenten Saba te leren kennen en ze het eiland te laten zien. "Ik denk dat ze een goede indruk van Saba hebben gekregen; het programma was goed gevuld en gevarieerd."

Groepsfoto in Turkije tijdens een excursie naar het natuurfenomeen Pamukkale (katoenen kasteel)

Foto: Kendrick Johnson

"TURKIJE SLUIT GOED AAN BIJ DE WENS OM EENS EEN LAND TE BEZOEKEN MET EEN SUBSTANTIEEL VERSCHILLENDE CULTUUR"

CSEC leerling Rolland Levenstone vertelt dat hij door deze reis veel geleerd: "...vooral over hoe het is om in een ander land te zijn en contact te maken met mensen die van huis uit een andere taal dan Engels spreken. Ik spreek nu trouwens ook een paar woorden Turks! Ik vond het ook erg interessant om, tijdens één van de excursies, te zien hoe Ebru art wordt gemaakt" (red.: bij Ebru art worden kleurrijke patronen gemaakt door kleuropigment toe te voegen aan water met olie en dit patroon op papier over te brengen). Al met al was deze uitwisseling voor alle betrokkenen een leuke en leerzame ervaring en de leerlingen kijken uit naar de volgende uitwisselingsactiviteit. ■

“Ik kijk naar wat ze wel kunnen, daag ze uit en geef ondersteuning, om ze meer zelfvertrouwen te geven.”

Een greep uit de remedial teaching toolbox: aangepaste scharen voor kinderen die moeite hebben met leren knippen, schroeven en bouten voor het oefenen van de motoriek, een "Pencil grip" en de "Wikistix".

INTERVIEW MET HELEN HASSELL

REMEDIAL / SPECIAAL ONDERWIJS DOCENT

Misschien wel de meest opvallende ruimte binnen de Sacred Heart School op Saba is het 'Remedial Teaching/ Special Education' klaslokaal van Helen Hassell, oftewel 'Teacher Helen'. De klas is licht en van alle kanten lachen de vrolijk gekleurde materialen je toe. "Kinderen houden van kleur", zegt Helen. Op haar eigen, gepassioneerde wijze licht zij toe wat er zoal in haar lokaal gebeurt.

Helen gaat eerst in op het verschil tussen Remedial Teaching en Speciaal Onderwijs. "Remedial teaching is bedoeld voor kinderen die doorgaans gemiddeld of soms zelfs boven gemiddeld presteren. Maar zij hebben moeite met een bepaalde vaardigheid zoals lezen, spreken, schrijven, spelling, rekenen, of met een specifiek vak". Anders dan bij remedial teaching, gaat het in het Speciaal Onderwijs om kinderen met beperkte intellectuele vaardigheden die het basisonderwijs alleen met speciale ondersteuning kunnen doorlopen. Helen legt uit: "Door de kleinschaligheid is er op Saba geen aparte school voor speciaal onderwijs." Bij leerlingen met autistiform (red.: op autisme lijkend) gedrag of het Down

Syndroom bijvoorbeeld wordt vooral veel gewerkt aan de sociale vaardigheden. Bij sommigen spelen ook motorische of sociaal emotionele issues.

Bijspijkeren

Op de vraag welke kinderen voor Remedial Teaching en Speciaal Onderwijs in aanmerking komen, antwoordt Helen: "als een leerling met één van de vakken of met een bepaalde vaardigheid veel moeite heeft, dan wordt hij of zij eerst op verzoek van de klasleerkracht verwezen naar onze Intern begeleider, Jarmila Berkel". Na observaties en evaluaties van het kind in en buiten de klas, bespreekt Jarmila haar bevindingen met de ouders en zonodig wordt de mogelijkheid bekeken om de leerling te laten testen door EC2 (Expertise Center Education Care, de tweedelijnszorg). Afhankelijk van de testresultaten komt Helen in beeld om de leerling bij te spijkeren.

Bij remedial teaching of Speciaal Onderwijs wordt een op een gewerkt of in kleine groepjes van maximaal vier leerlingen. De leerlingen komen bij Helen in de klas op het moment dat de klas bezig is met het vak of de activiteit waar zij moeite mee hebben. "Sommige kinderen komen drie keer in de

week", vertelt Helen. "Anderen, met ernstiger of meervoudige zorgbehoeften, komen dagelijks." De lessen duren 30 tot 45 minuten. Zij behandelt hier dezelfde stof met de leerlingen als in de klas, maar op een aangepaste manier. "Ik kijk naar wat ze wel kunnen, daag ze uit en geef ondersteuning, om ze meer zelfvertrouwen te geven."

"Calm down bottle"

We staan stil bij enkele van de vele gadgets en hulpmiddelen in Helen's klas. Zij toont een fles waarin allerlei gekleurde glitters verschijnen op het moment dat je hem schudt: "Als kinderen er even doorheen zijn en zich niet meer kunnen concentreren, dan pakt ik deze "Calm down bottle". Kijkend naar de patronen die in deze fles ontstaan, komen de kinderen tot rust." De "Wikistix" gebruikt zij ook veel: gekleurde, buigzame staafjes waar letters en eigenlijk alle vormen van gebogen kunnen worden: "favoriet bij de kinderen,

"Calm down bottles"

“Van jongs af aan wilde ik schooljuf worden. Iedere dag brengt weer nieuwe uitdagingen met zich mee en er is geen dag hetzelfde”

want je krijgt er geen troep van.” Een andere favoriet is de “Pencil grip”, die in verschillende vormen komt en op een potlood wordt vastgezet. Deze “Pencil grips” helpen jonge kinderen door verschillende fases heen, om een pen of potlood op de juiste manier te leren vasthouden. De aangepaste scharen zijn voor kinderen die moeite hebben met leren knippen. Er zijn schroeven en bouten voor het oefenen van de motoriek en zo zijn er nog meer hulpmiddelen in Helen’s klas.

Een programma waar niet alleen Helen maar de hele Sacred Heart School veel aan heeft, is “Conscious discipline”. Helen legt uit: “dit programma baseert zich op levensvaardigheden waar zowel de leerkracht als de ouder als de leerling de rest van hun leven iets aan hebben: kalmte, bemoediging, assertiviteit, keuzes maken, empathie, positieve intentie en consequenties. Mijn inschatting is dat discipline op deze school in pakweg twee tot drie jaar niet langer een issue zal zijn. Dat is mede dankzij dit programma.” De principes van Conscious Discipline worden ook door EC2 toegepast. Helen toont een handschoen, de “Greeting glove”, die onderdeel vormt van het programma. De handschoen ondersteunt de “Greeting procedure”. Als de leer-

lingen de klas binnen komen, kunnen zij kiezen op welke manier zij de leerkracht willen begroeten. Bijvoorbeeld met een “high five”, een “hug” of door een handje te geven.

New York

Helen woont inmiddels sinds 2010 op Saba. Helen zelf is afkomstig uit Aruba, waar zij onder meer als kleuterleidster werkte en ook hoofd was van de kleuterschool “Mon Plaisir”. Van 1985 tot 2010 woonde zij in New York. De overstap naar Saba bracht voor Helen ook werkinhoudelijk grote veranderingen met zich mee: zij vertelt dat in New York ook kinderen met achterstanden zijn maar dat er door de grote schaal wel een ruim aanbod van gespecialiseerd onderwijs aanwezig is. Op een klein eiland als Saba is dat anders: “hier staan wij voor de uitdaging om, met de hulp van EC2, kinderen die Speciaal Onderwijs nodig hebben als schoolteam zelf zo goed mogelijk te ondersteunen. Maar dit is helemaal mijn ding.”

Helen geniet ervan om met kinderen te werken: “al van jongs af aan wilde ik schooljuf worden. Iedere dag brengt weer nieuwe uitdagingen met zich mee en er is geen dag hetzelfde.” ■

Chinese les op Sint Eustatius

Afgelopen zomer verzorgde sinologe Marisa Bantjes een lesje Chinees voor een groepje kinderen tijdens de naschoolse opvang bij ‘Kids’ Club Zeelandia’ op Sint Eustatius.

Het Chinees is een zogenaamde “toon-taal”: de betekenis van een woord kan anders zijn als je hetzelfde woord op een andere toon uitspreekt. De kinderen oefenden met de vier tonen van het Chinees en maakten kennis met enkele karakters en hoe ze te tekenen. Ze leerden onder meer om “Hallo”, “Dank je” en “dag” in het Chinees zeggen.

Behalve over de Chinese taal leerden de kinderen ook over het land China en zijn inwoners. De kinderen genoten van de les en namen de getekende karakters mee naar huis als kadootje voor hun moeders.

CONSCIOUS DISCIPLINE

Het ‘Conscious Discipline’ programma van dr. Becky Bailey is een wetenschappelijk onderbouwd opvoedkundig en sociaal emotioneel programma voor klassenmanagement. Het programma ondersteunt zowel de docent als de leerlingen en leidt de docent in het bewerkstelligen van blijvende gedragsveranderingen bij zowel de leerlingen als docenten.

Bij ‘Conscious Discipline’ draait het om de ‘schoolfamilie’, een goed begrip van de leerling en het bieden van veiligheid, verbondenheid en vertrouwen.

Kijk voor meer informatie op de website:

www.ConsciousDiscipline.com

Het jaar 2016 ... hoogtepunten om trots op terug te kijken!

MAART APRIL

Alle PO-scholen in Caribisch Nederland hebben basiskwaliteit behaald! Naast de basisscholen behaalden ook twee van de drie expertisecentra onderwijszorg en twee van de drie SKJ instituten deze mijlpaal (red.: SKJ staat voor Sociale Kanstrajecten Jongeren).

JANUARI

Ingebruikname en officiële opening gerenoveerde Golden Rock school op Sint Eustatius.

MEI

Officiële opening van de gerenoveerde Kolegio Strea Briante (voorheen de Watapanaschool).

JUNI

Op Sint Eustatius komen de nieuwe doorlopende **leerlijnen gereed voor de vakken Rekenen en Wiskunde**, Engels en Nederlands als vreemde taal in het primair onderwijs.

JULI

Afscheid van directeur Gerard Maas van de Projecteenheid Caribisch Nederland vanwege zijn pensionering. Zie ook het interview met Gerard, elders in dit blad. Gerard wordt opgevolgd door Sander Piek.

AUGUSTUS

De arbeidsvoorwaarden-overeenkomst 2016-2017 voor onderwijspersoneel CN wordt getekend op alle drie de eilanden.

SEPTEMBER

Start renovatie en constructie voor vernieuwd scholencomplex in St. John's, Saba.

Het Expertise Centre Education Care (ECE) op Sint Eustatius viert haar **eerste lustrum** met een succesvolle conferentie "Stepping stones to quality care in education".

MARTIN VAN DEN OETELAAR
BESTUURSCOACH PO

RUWENDLY

Samen zijn we al jaren hard bezig om in een ander onderwijs-systeem te groeien, met bijvoorbeeld andere geldstromen of ander toezicht of andere talen en toetsen. Daar gaan veel van de gesprekken over en dat is terecht. Maar wat me in de conversaties vooral raakt, is de enorme betrokkenheid van het schoolpersoneel met de leerlingen, dat iedereen het verhaal achter die kinderen kent. Hun dagelijkse leven buiten de school, het plezier en de mogelijkheden die het onderwijs hen biedt, maar ook de omstandigheden waardoor veel kinderen niet die toekomst voor zich hebben die hen letterlijk 'toekomst', waardoor zij geen gelijke kansen hebben. Dat zijn de verhalen die in 'het systeem' minder zichtbaar zijn.

Wat me zeer getroffen heeft, is het voorbeeld dat enkele onderwijs- en zorgprofessionals op Bonaire in 2014 beschreven: Ruwendly, of het verhaal van een getraumatiseerd jongetje dat vecht om gehoord te worden. In de school komt Ruwendly (een gefingeerde naam) naar voren als "een onhandelbaar 'monster' met welhaast psychopathische trekjes dat zijn klasgenootjes en zijn meester terroriseert met grove doodsdreigementen, schelden, wurgen, slaan met stokken, schoppen, en een schoolgenoot aan de haren over het schoolplein sleept". Het is verleidelijk om dit in onderwijstermen te typeren als een gedragsprobleem waar de leerkracht een antwoord op moet hebben, of als een 'zorgleerling'. Maar het verhaal van Ruwendly kent ook een andere kant. De volgende passage is daarvan maar een klein deel: "Ruwendly komt regelmatig op school zonder ontbijt te hebben gegeten, omdat daar geen geld voor is. Hij heeft slechts één school-shirt, dat gaten heeft en vaak vol vlekken zit. Hij ziet er onverzorgd uit. Ruwendly zwerft regelmatig, zo klein als ie is, alleen op straat, om zijn moeder te ontvluchten. De straat is zijn tweede huis. Ruwendly wordt regelmatig met de riem of stok op zijn blote rug en billen geslagen. Er wordt bijna uitsluitend schreeuwend met hem gecommuniceerd. Hij zorgt zo goed als het kan voor zijn zusje, de middelste van de drie kinderen. Daarnaast vindt hij relatieve rust bij zijn oma, de moeder van zijn moeder, die zich, als ze niet werkt, over hem ontfermt. Om de touwtjes aan elkaar te knopen, heeft oma twee baantjes die niet veel opleveren, waardoor ze slechts weinig thuis is."

Het verhaal van Ruwendly is niet alleen het verhaal van dit ene specifieke, getraumatiseerde jongetje dat vecht om gehoord te worden, het is het verhaal van meerdere Ruwendlies en Ruwendlia's die iedere dag naar school komen. Ik wens iedere beleidsmaker en professional toe dit verhaal in zijn geheel te lezen. Het illustreert onverbiddelijk dat de ambities die we samen hebben met het onderwijs op de eilanden van Caribisch Nederland geen systeem implementatie is maar een waarde gedreven proces. Het gaat over de bijdrage die we samen kunnen leveren aan het welzijn van ieder kind en daarmee aan onze maatschappij, onze 'village'. Laten we in al onze drukte het gesprek blijven voeren over Ruwendly. ■

NOVEMBER

De Saba Comprehensive School heeft nu basiskwaliteit, zowel voor VO als voor het beroepsonderwijs!

De Tweede onderwijsagenda is gereed en ondertekend door de stakeholders tijdens de derde Onderwijsconferentie op 28 november, in aanwezigheid van Minister Bussemaker van OCW en haar delegatie.

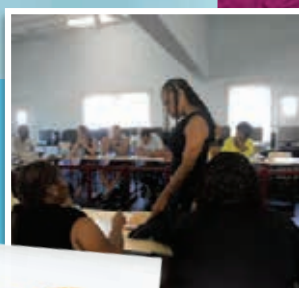
De Bethel Methodist School op Sint Eustatius wordt, na afronding van de renovatie, officieel geopend door Minister Jet Bussemaker.

Officiële opening door minister Jet Bussemaker van de nieuw gebouwde Skol Amplio Papa Cornes op Bonaire

DECEMBER

de Engelse bijscholing in het kader van de taaltransitie op Sint Eustatius wordt feestelijk afgerond: de grote meerderheid van de docenten op Sint Eustatius behaalde het "Cambridge Certificate of English" met een goed resultaat.

EVEN

VOORSTELLEN ...

FRANS VAN EFFERINK PRAAT LIEVER OVER ZIJN VISIE OP HET ONDERWIJS EN ZIJN PLANNEN MET DE SCHOOL DAN OVER ZICHZELF. SINDS 1 APRIL 2016 IS VAN EFFERINK ALGEMEEN DIRECTEUR (AD) VAN DE SCHOLENGEMEENSCHAP BONAIRE (SGB), DIE 1500 LEERLINGEN TELT. ER ZIJN VIER UNITS: VMBO, PRAKTIJKONDERWIJS, HAVO/VWO EN MBO MET IEDER HUN EIGEN DIRECTEUR. SGB IS DE KOEPEL DAARBOVEN MET EEN AD.

Gevraagd naar zijn achtergrond vertelt Frans: "Mijn vader was onderwijzer in Tiel en ging later op de mulo werken als docent Frans. Ik heb een paar jaar bij hem in de klas gezeten en dacht: is dit nou de manier waarop je les moet geven?" Frans studeerde pedagogiek en onderwijskunde: "Ik ben mijn leven lang gedreven door de vraag 'hoe leert een kind?' en hoe komt het dat de een het wel onthoudt en de ander niet?."

"Het is belangrijk om je doel met het onderwijs goed te kiezen"

Met dertig kinderen in een rijtje zitten luisteren naar wat de docent vertelt, is niet de enige manier van onderwijs geven: "Het is nog steeds mijn ambitie om daar meer differentiatie in aan te bieden. Het is belangrijk om je doel met het onderwijs goed te kiezen."

Overbodig

Verschillende keren in het gesprek komen de 21st Century Skills voorbij, vaardigheden als kritisch denken en creatief denken, maar ook ICT en samenwerken. Hij wijst naar de leerlingen die voor de les over hun mobiele telefoons gebogen zitten. "Dat is eigenlijk een kleine computer. Wij kregen vroeger een plaatje om de werking van het hart uit te leggen. Nu hebben ze dat waarschijnlijk al lang bewegend gezien op YouTube. In de les zetten we eigenlijk de klok achteruit." Een van de dingen die in korte tijd al bij SGB is gerealiseerd, is de invoering van het Vakcollege op het vmbo, een moderne manier van lesgeven. (red.: elders in dit blad staat een artikel over de Vakcolleges bij de SGB).

Van Efferink is voor drie jaar aangesteld en die gaat hij volmaken. Dan zal er geëvalueerd worden. „Mijn doel is om mezelf overbodig te maken."

De SGB heeft een roerige periode achter de rug, maar daar wil Van Efferink nu niet te lang bij stil staan. "SGB is ook gewoon een school. De roosters zijn er, de lessen gaan door en de bel gaat op tijd. Ik hou van gedoe. Mijn laatste school in Nederland werd door de inspectie excellent verklaard. Dat is dodelijk voor een directeur, want dan is hij eigenlijk klaar."

Pedagogiek

Over de recente problemen bij SGB is hij ook kort: "Ik ben op een nulpunt begonnen en ben de school gaan ontdekken." De inspectierapporten heeft hij gelezen: "Die waren niet goed." Verder werkt de directeur aan de toekomst. "We moeten de organisatie veranderen. Die moet gedreven worden door pedagogiek en dat ontbrak een beetje."

Het Caribische virus deed Van Efferink vijf jaar gelden op tijdens zijn periode van drie maanden als interim-directeur op Sint Eustatius (red.: hij was interim directeur van de Gwendoline van Putten School). "Daarna ben ik, terug in Nederland, de Cariben blijven volgen en toen zag ik deze vacature." Bonaire bevalt hem goed, al is hij blij in de airco te kunnen werken. "Mijn vrouw heeft wat meer moeite met de hitte. Maar ik ben gekomen voor de school. Of ik nu in Den Haag zit of in Leiden of op Bonaire. Dat is voor mij een beetje hetzelfde. Ik moet wat meer Skypen met mijn kinderen in Nederland. Maar dit is mijn leven nu."

IN IEDERE EDITIE VAN "WHAT'S NEW" LOPEN WE EEN DAG MEE MET EEN ONDERWIJSPROFESSOR IN CARIBISCH NEDERLAND. DEZE KEER IS DAT DIANE WILSON. ZIJ IS DE DIRECTEUR VAN DE SACRED HEART SCHOOL.

Directeur Diane Wilson van de Sacred Heart School (basisschool) houdt van vroeg opstaan: "dat geeft mij de tijd om de dag te beginnen met een beetje meditatie en om een stuk uit de bijbel te lezen. Als ik niet degene ben die om zes uur het schoolhek opent, verlaat ik het huis om kwart voor zeven." De school is bij Diane om de hoek, dus het is een wandelingetje van slechts vijf minuten. "Maar", zegt Diane, "Ik neem toch de tijd om even te genieten van de frisse buitenlucht en van de natuur om mij heen."

EEN DAG MET DIANE WILSON

07:50 uur > Aankomst school

Op school aangekomen, opent zij haar kantoor en de voorraadruimte en neemt door wat er die dag speelt. Als zij daar mee klaar is, zijn de eerste leerlingen meestal al gearriveerd.

Zij legt uit: "Sommige werkende ouders zetten hun kinderen al vroeg op school af en de schoolbussen zijn hier doorgaans ook op tijd, met de kinderen." Soms helpt zij kinderen die medicatie moeten innemen en blijft op en rond het schoolplein tot de bel om half 8 gaat.

Als de lessen begonnen zijn, gaat zij haar kantoor weer in. "Ik ga door mijn mail, vaak zijn er stukken die doorgenomen moeten worden; zoals recent voor de nieuwe Onderwijsagenda, waar iedereen aan heeft meegewerkt. En gisteren had ik bijvoorbeeld de Inspectie op bezoek, dus heb ik snel nog de laatste stukken doorgenomen." Als Diane niet zelf een klas in moet om een docent te assisteren, dan gaat zij regelmatig een klas in en observeert hoe een les loopt. Soms zijn er ook problemen, zoals laatst, met een agressieve leerling. "Ik werd daar bij geroepen en heb vervolgens geconsulteerd met de IB-er en vervolgens met de docente doorgenomen wat er moest gebeuren."

Soms zijn er in de ochtend ook bijeenkomsten, zoals op 5 oktober, toen de Sacred Heart School ter gelegenheid van "Dag van de docent" in de sportzaal een bijeenkomst had om het personeel in het zonnetje te zetten. "Dat was een leuke bijeenkomst", zegt Diane. "Er werd gezongen en er zijn gedichten voorgedragen. Iedereen kreeg een cadeautje: zowel de docenten als het niet-onderwijzende personeel zoals de buschauffeurs en de schoonmaaksters. En er kwam een taart binnen, van OCW. Ik heb nog even gebeld naar het kantoor in Bonaire, om te bedanken."

09:30 tot 10 uur > Eerste pauze

De eerste pauze is van 09:30 tot 10 uur, voor de kleintjes, van groep 1 tot en met vier. De tweede pauze, van 10 tot half 11, is voor de groepen vijf tot en met acht. Om 1 uur gaan de leerlingen naar huis maar Diane's dag is dan nog lang niet voorbij.

tot 14:00 uur >

Huiswerkbegeleiding

Als zij niet bezig is met de begeleiding van een groep jongens die tot 14:00 uur op school blijft om onder haar leiding hun huiswerk te maken, dan heeft zij meestal wel één of meer overleggen. “Zo heb ik veel besprekingen met Jack, de boekhouder, over onze meerjarenbegroting, er zijn bijeenkomsten met ouders, met het Rijks Vastgoedbedrijf over onze gebouwen en eens per maand is er het directeurenoverleg met directeur Anton Hermans van de Saba Comprehensive School. Er zijn ook regelmatig workshops en cursussen zoals laatst, om de docenten te instrueren over het gebruik van de nieuwe rekenmethode Math in focus. Of de instructie voor gebruik van het studentenvolgsysteem.”

Het is een drukke baan, waarin iedere dag weer veel op haar afkomt. Het komt wel voor dat Diane midden in de nacht wakker wordt en nadenkt over alles dat haar te doen staat. “Maar dat hoort er bij en gebeurt gelukkig niet al te vaak”, zegt zij. “En als er ergens spanningen zijn, dan is het aan mij om dat op te lossen. Het is een pittige baan maar ik geniet er van en ben er trots op dat ik dit mag doen voor de kinderen van Saba, dus ik ga dagelijks met veel plezier naar het werk.” ■

“Ik geniet van mijn baan en ben trots dat ik dit mag doen voor de kinderen van Saba”

ARBEIDVOORWAARDENOVEREENKOMST ONDERWIJSPERSONEEL 2016-2017

Eind augustus 2016 hebben de gedeputeerden van onderwijs, de schoolbesturen, de representatieve vertegenwoordiging van het personeel op Saba en Sint Eustatius en het vakbond op Bonaire, de nieuwe arbeidsvoorwaardenovereenkomst 2016/2017 getekend voor het onderwijspersoneel in Caribisch Nederland.

Ondertekening van de overeenkomst op Saba. Foto: Elvin Henriquez

Wat is er in deze overeenkomst vastgelegd?

- Een éénmalige uitkering van US\$ 500,- bruto als afkoop voor 2015
- 3% loonstijging vanaf 1 januari 2016
- Verhoging van de vakantie-uitkering naar 8,33% vanaf 1 juni 2016
- Verhoging van de bruto eindejaarsuitkering naar US\$ 1.250 per december 2016
- Harmonisering ambtsjubileum gratificaties, waarbij alle ambtelijke in het Koninkrijk opgebouwde diensttijd mee gaat tellen voor de grondslag en wel met terugwerkende kracht tot en met 1 juli 2012.

Sinds 2010 is ervaring opgedaan met een nieuw overlegstelsel voor de arbeidsvoorwaardenvorming voor het onderwijspersoneel. Binnen dit stelsel komen de arbeidsvoorwaarden trapsgewijs tot stand: eerst worden de arbeidsvoorwaarden voor het rijks personeel in CN overeengekomen. Vervolgens komt in het op overeenstemming gericht overleg (OOGO) een vertaling voor het onderwijspersoneel tot stand.

Gedurende de looptijd van deze huidige arbeidsvoorwaardenovereenkomst onderwijspersoneel bekijken de overlegpartners hoe het stelsel verder geprofessionaliseerd kan worden. ■